

Město z našich měst nejnešťastnější...

Rozhovor s archeologem Janem Klápštěm o roli památkové péče a archeologie při záchraně starého Mostu

Zachytil jste, pane profesore, číslo Zpráv památkové péče, které se tematicce Mostu věnovalo,¹ článek pana profesora Kibice² nebo knihu Matěje Spurného,³ která vlastně odstartovala polemiku o pohledu památkové péče na zánik historického kontextu?

Knihu jsem recenzoval pro časopis Dějiny a současnost,⁴ předtím jsem si ji vzal s sebou na dovolenou, takže jsem na ni po večerech měl dost času. Na práci Matěje Spurného si vážím především toho, že si osudu Mostu všiml a zvolil si ho jako téma, vždyť na výročí likvidačního rozhodnutí z roku 1964 by jinak asi nikdo nevzpomněl. Moje výhrady se soustřeďují na tu část jeho knihy, která pojednává o „citlivém vztahu“ minulého režimu k hodnotám zanikajícího Mostu. Představa, že se stal unikátní laboratoř a řada oborů tam pracovala pospolu, bohužel neodpovídá realitě. V Mostě ve velmi nesnadných podmínkách působili archeologové a památkáři, o dalších oborech (například o sociologii) jsem nikdy neslyšel, nezaznamenal jsem žádný publikovaný výsledek, v bibliografiích nic nenacházím. Článek Matěje Spurného ve Zprávách památkové péče obsahuje pozoruhodné věcně psané části, mj. oživuje vzpomínku na ty, kteří se jednoznačně a veřejně stavěli proti likvidačnímu záměru, v první řadě zmiňme Ludvíka Losose, v letech 1954–1961 ředitele mosteckého muzea. Jenomže i tady jsou obecná hodnocení, která skládají jakousi zprávu z úplně jiné planety. Například nad košatou frází „Dokumentace slavné minulosti města ustupujícího zájmům přítomnosti byla nejbystrostnější vyjádřením dobového důrazu na všeobíhající zodpovědnost socialismu, který hledí s úctou na velikou národní minulost, je si vědom úlohy historické paměti a zároveň buduje svět založený na systematickém vědeckém poznání“⁵ lze jen žasnout. Asi by se k ní mohl hlásit nějaký funkcionář ze 70. let, s dobovou realitou nijak nesouvisí. Důležité svědectví přinesl článek Karla Kibice, z něhož bych v naší souvislosti citoval jednu větu, týkající se vztahu minulého režimu k památkovým hodnotám: „Jed-

1

no však byla proklamace hesel, druhé skutečnost.“⁶

O naprostém míjení podstaty problému svědčí vskutku „pitoreskní výklad“ Matěje Spurného, podle něhož ti, kteří zachraňovali „zlomky paměti“, mosteckou devastaci „tímto způsobem pomáhali legitimizovat“. Možná bych měl upozornit, že existují hodnoty, které přesahují trvání rozličných režimů, dokonce i „státního socialismu“. Péče o tyto hodnoty je prvořadou povinností takových oborů, jako je archeologie či památková péče, kvůli tomu tyto obory ostatně existují. A není žádným tajemstvím, že oba zmíněné obory vždy a všude působí v závislosti na politické moci.

V čem tedy vidíte největší problém?

Ono jde o celý řetězec „největších problémů“, které na sebe nasedají jako vrstvy v archeologické stratigrafii. Když se pokusíme ohlédnout do poloviny 60. let, sotva někomu mohlo v plném rozsahu docházet, co rozhodnutí o likvidaci Mostu znamená pro archeologii a památkovou péči. Pokud by přeci jen docházelo, stejně nemohl prosadit cosi jako adekvátní oborovou reakci. Měřítka devastace severozápadních Čech a měřítko chystané devastace rozsáhlého historického města dalece přesahovalo

Obr. 1. Most v roce 1946 zachytilo několik snímků pořizovaných z kostelních věží. Ukazují tehdejší stavební podstatu města a jeho výškovou kompozici. Celému areálu dominoval kostel Nanebevzetí Panny Marie, obdařený jedinečným *geniem loci*. Foto: Waltrová – Šíla (NPÚ), 1946.

oborové možnosti. Archeologie a památková péče nebyly prostě připravené na úkoly takového rozsahu a takových nároků. Přitom nějaké razantní rozšíření oborových možností v systému, který všechno diktoval a ovládal, nepřipadalo v úvahu.

■ Poznámky

- 1 Zprávy památkové péče LXXVI, 2016, č. 3.
- 2 Karel Kibic, Ke zboření města Mostu, Zprávy památkové péče LXXVII, 2017, č. 6, s. 705–712.
- 3 Matěj Spurný, Most do budoucnosti: laboratoř socialistické modernity na severu Čech, Praha 2016.
- 4 Jan Klápště, Město nevydolané z paměti. Nad knihou Most do budoucnosti, Dějiny a současnost 38, č. 7, s. 48–51.
- 5 Spurný (pozn. 3), s. 244.
- 6 Kibic (pozn. 2), s. 712.

2

3

Obr. 2. Most, čp. 45 až 47, poslední historické domy dochované na I. náměstí. Kvůli havarijnímu stavu čp. 45 byly všechny zbořeny, a to bez dokumentace či dokonce stavebněhistorického průzkumu. Bezohledná demolice citelně poškodila mostecký památkový fond. Foto: NPÚ, 1963.

Obr. 3. Archeolog Jan Klápště. Foto: Kateřina Roubalová.

Jako předehtu totální likvidace lze zmínit osud posledních tří historických domů na I. náměstí. Jeden z nich byl v havarijním stavu, a tak v roce 1963 zbourali všechny tři, zůstala fotografie průčelí, neproběhla žádná další dokumentace či dokonce stavebněhistorický průzkum. Tím zmizela poslední trojice domů se středověkými jádry v nejobatší a nejprestižnější části města. Co bychom dnes dali za podstatnější informace o těchto památkách!

Jak se tedy k situaci postavila památková péče poté, co vláda rozhodla definitivně o zbourání starého Mostu?

Po souhlasu s likvidací Mostu v roce 1964 se v podstatě hned začalo bourat. Památková péče reagovala tím, že Václav Mencil spolu s Alenou Jarošovou a Olivou Pechovou začali s orientačním průzkumem ještě obydleného města, které procházeli dům od domu. Václav Mencil byl velká osobnost, jenže nebyl bytostný analytik. Patřil k zastáncům metody vcitování, jeho popisy se sice dobře čtou, ale pro další kritické poznávání se brzy ukázaly velmi málo použitelné. Splnil však úplně zásadní a klíčový úkol, upozornil totiž vůbec poprvé na hodnotu mosteckých městských domů. Za výslednou zprávu „Most, výtvarný obraz města a hradu“ dostal v roce 1968 Cenu města Mostu a o rok později v časopisu Dějiny a současnost (na žlutém papíru pro aktuální) vyšla jeho krátká alarmující zpráva Mostecké měšťanské domy.⁷ To bylo všechno.

Na Mencilovu zprávu navazovala činnost Krajského střediska Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem. Hlavní úkol skupiny vedené Karlem Krausem spočíval v transferu soch, hodnotných stavebních článků, malovaných stropů atd. K hloubkovému průzkumu mizejících staveb chyběly kapacitní možnosti i odborné předpoklady.

Vratme se ještě na moment k Václavu Mencilovi. Jaký byl?

Na to odpovědět nedokážu, setkal jsem se s ním jen dvakrát či třikrát, pokaždé krátce. První setkání bylo příznačné. Václav Mencil po svém působení v Mostě zanechal okruh ctitelek, které o něm mluvily s úctou a zaujetím. Znal jsem ho výhradně z literatury, stál jsem proto o setkání. Jednoho dne přišla radostná zpráva – „Pan docent čeká v pasáži kina Oko“. Spěchal jsem tam, ale našel jen pána s hadovkou na hlavě, v hubertusu a sandálech. Když jsem se bezradně vrátil, utvrdily mne, že právě tohle je on, velký historik umění. V rozhovorech byl oslihučící, podmanivý, jeho přístup mi ale byl vzdálený. Když jsem mu ohlašoval něco, co jednoznačně vyplývalo z našeho terénního výzkumu, hleděl na mne laskavými očima a vlídně odpovídal: „Když mi říkáte, že něco tam není, je to stejné, jako kdybyste mi říkal, že to, co je za rohem, neexistuje jen proto, protože to nevidíme...“ Tahle věta klasika vcitovací metody mi uvízla v paměti, vybavuje se mi dost často.

Jakou roli sehrávala vedle památkové péče na průzkumech Mostu po roce 1964 archeologie?

Archeologie začala až v prosinci 1970, v souvislosti s přípravou přesunu děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Výzkumem v chrámovém interiéru byl pověřen Antonín Hejna, Ihůta na odkryvy byla neuvěřitelně krátká, nadto v dubnu 1971 byly

práce na dlouhé tři měsíce přerušeny, chybělo finanční zajištění. Teprve tehdy se podařilo vynutit meziresortní smlouvu, která umožnila rozběh terénní činnosti. Chyběli ale ti, kteří by archeologický výzkum mohli provádět. V roce 1971 musely začít odkryvy v minoritském klášteře, jenž stál v trase přesunu děkanského chrámu; tohoto úkolu se ujal Josef Bubeník. Na jaře 1972 jsem do Mostu přišel já, o rok později Tomáš Velímský. Zkušenosti jsme neměli žádné, oba jsme byli začátečníci, ale archeologů středověku bylo tehdy v českých zemích málo, nikdo jiný nebyl k mání. Metody rozsáhlých archeologických výzkumů v „žijících městech“ u nás chyběly, v evropském měřítku měl být rozhodující vývoj v anglické archeologii, kde se systém takových metod právě v 70. letech zrodil. Úskalím byla už samotná dokumentace odkryvů a způsob evidence movitých nálezů. Naštěstí neobyčejně cenné zázemí poskytovala mostecká expozitura Archeologického ústavu ČSAV, která celý výzkum provozně zajišťovala. Dobrou duší výzkumu se stal geodet Jaroslav Březák, bez jehož důmyslu si složitou terénní dokumentaci nešlo představit.

Při archeologickém výzkumu domů se ukázalo, že popisy ve zprávě Václava Mencia jsou pro nás nepoužitelné. Díky každoročním konferencím archeologů středověku jsme znali Jana Muka, který byl tehdy u nás jediný, kdo se dokázal ujmout neobyčejně náročného hloubkového stavebněhistorického průzkumu starého Mostu. Nejdřív začala dílčí spolupráce na prvotně archeologických úkolech a v roce 1976 se podařil zásadní krok – do Mostu naplno vstoupil Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů. Jan Muk byl totiž pracovníkem Ateliéru sta-

■ Poznámky

⁷ Václav Mencil, Mostecké měšťanské domy, *Dějiny a současnost* XI, 1969, č. 6, s. II, a III (kulér).

4

Obr. 4. Jan Muk (1935–1994) při stavebněhistorickém průzkumu kostela sv. Václava v roce 1979. Hloubkové průzkumy mosteckých staveb se staly jeho mimořádně záslužným dílem. Foto: R. Polánek (Archeologický ústav ČSAV), 1979.

Obr. 5. Most, archeologický výzkum 7. 6. 1977 a jeho souvislosti. 1 – vnější okraj příkopu, který vymezoval prvotní areál královského města Mostu. 2 – minoritský kostel změněný v hromadu sutí. 3 – prostor II. náměstí. Foto: J. Březák (Archeologický ústav ČSAV), 1977.

vebněhistorických průzkumů této instituce. Jednoho dne se v Mostě objevil Dobroslav Líbal, Mukův nadřízený, který se zhrozil a slíbil pomoc. Věc se podařila, průzkum Mostu se stal zakázkou objednanou Krajským střediskem Státní památkové péče a ochrany přírody u zmíněného SÚRPMO. Polovina historického města byla zbouraná, když začalo to, co se mělo dít od prvopočátku. V mosteckém archivu vysedával Pavel Zahradník, který sepisoval dějiny mosteckých domů. Jan Muk prováděl průzkumy zbývajících staveb, kvůli barokní architektuře přijížděl Mojmír Horyna. Přibývala kvalitní dokumentace, tj. zaměření a fotografie. Když se vrátíme k líčení Matěje Spurného, mám dojem, že vypráví nějaký jiný příběh.

Na samém počátku 80. let nakonec někdejší královské město Most zmizelo ze zemského povrchu. A jsme u další vrstvy „největších problémů“. Co zůstalo?

Jednoznačnou odpověď lze poskytnout v případě SÚRPMO, které svou mosteckou činnost uzavřelo patnáctisvazkovou zprávou. Dnes ji najdeme v archívech několika institucí, její text by měl být jako cenný

5

dokument digitalizován, doufáme také, že poslouží jako základ obecně přístupné publikace. Zpráva Václava Mencla nebyla nikdy publikována, k jejímu trvalému zachování by měla napomoci digitalizace. Dále máme několik souborů fotografií, zaměření několika staveb. Není mi vůbec jasné, kde se nacházejí transfery stavebních částí ze starého Mostu, příležitostně jsem po nich pátral, ale ničeho se nedopátral. O jejich osudu kolují hrozné zvěsti, doufáme, že neodpovídají skutečnosti. Stopy aspoň části tohoto fondu vedou do depozitáře v osekém klášteře, tak snad tak. Archeologické nálezy jsou už dlouhou řadu let uloženy v Oblastním muzeu v Mostě a právě v současné době se rozvíjí snad už závěrečná etapa souhrnného zhodnocení archeologických výsledků.

Dnes lze jistě se zaujetím diskutovat o tom, jak činnost našich oborů v Mostě probíhala, co se stalo, co se mělo stát, ale nestalo. Jenomže s velkým odstupem času je mnohem a mnohem podstatnější ptát se, co je hotovo a co není a co jsme ještě schopni udělat. Další „největší problém“ spočívá v tom, že žádná z oborových činností v Mostě neměla pevně a dlouhodobě dané institucionální zázemí, funkční až do souhrnné publikace výsledků. Po skončení terénní činnosti v Mostě se totiž příslušní specialisté zabývali dalšími a dalšími úkoly, přecházeli na jiná pracoviště, mizeli v důchodu. Terénní činnost v Mostě skončila na prahu 80. let, získat po tolika letech grantovou podporu není vůbec snadné. Každý výzkum odpovídá možnostem doby, v níž proběhl, tyto možnosti se během dlouhé řady let pronikavě měnily, i výsledky výzkumů stárnou. V minulém roce jsem dostal univerzitní cenu *Donatio Universitatis Carolinae*, spočívající ve finanční podpoře pro výzkum. Díky tomu jsme mohli oživit zhodnocování

mosteckých archeologických výsledků i jejich začlenění do historických a stavebněhistorických souvislostí. Výsledkem by mělo být „zprovoznění“ celého archeologického fondu, deponovaného dnes v Oblastním muzeu v Mostě. Měl by být badatelsky přístupný a využitelný i pro expoziční účely. Zároveň směřujeme k monografii, která by neslevila na odborných nárocích, byla ale přístupná i širší veřejnosti. Zatím vše nasvědčuje tomu, že k uvedeným cílům doklopýtáme, ještě to ale nějaký čas potrvá.

Do jaké míry tedy probíhala spolupráce mezi památkáři, archeology a průzkumníky koordinované?

Skupina vedená Karlem Krausem se věnovala transferům soch a památkově hodnotných stavebních částí a zároveň organizovala restaurování těchto památek – nejen v Mostě, ale v těžební oblasti jako celku. Určitě měli práce až dost, vzpomenout musíme na paní Soňu Rambouskovou, bývalou novinářku, která se stala akční duší této činnosti. Archeologický výzkum se s touto skupinou víceméně mýjel, bezprostředně se ale prostupoval s činností Jana Muka a Pavla Zahradníka ze SÚRPMO.

Ono to totiž v pozdějších textech splývá – jak u Matěje Spurného, tak v reakcích na jeho text: když se mluví o památkářích, zahrnují se tam většinou všechny tři skupiny, a je docela důležité vědět, že každý měl jiné úkoly.

Určitě máte pravdu. Se SÚRPMO souvisí ještě jedna závažná danost. Ve „státním socialismu“ představovali takový „malý kapitalismus“. Pracovali na zakázkách, které se při odevzdání pasportů fakturovaly. Pasportem úkol končil, neboť obecně vzato smysl existence nespočíval v poznávací činnosti. Po-

6

7

Obr. 6. Most, kostel na III. náměstí, který prvotně náležel magdalenitkám. Zůstala po něm jen skromná dokumentace, pozoruhodná pozdně gotická stavba se tak zařadila ke stovkám památek s obdobným osudem. Foto: NPÚ, před rokem 1953.

Obr. 7. Most, dům čp. 33 v Úzké ulici, každodenní život pod klenbou z 16. století. Jedna ze stavebních památek, na jejichž hodnotu upozornil až průzkum vedený Václavem Menclm. Před demolicí proběhl transport klenby, po níž se dnes pátá. Foto: Vojtěch Obereigner (NPÚ), 1967.

Obr. 8. Most, čp. 226 na II. náměstí. Na dům upozornil Václav Mencl, jeho interpretaci však zásadně změnil hloubkový stavebněhistorický a archeologický výzkum v roce 1976 (Jan Kláštřák a Jan Muk). Foto: R. Polánek (Archeologický ústav ČSAV), 1976.

kud si vybavuji, nebyl tam ani řádný archiv pasportů, jen jakási komora vedle vstupu. Po roce 1989 staré SÚRPMO zaniklo, v roce 1994 zemřel Jan Muk, vědomí souvislostí se vytratilo. Proto se konec konců opakovaně vracím k otázce „Jak to bylo?“, i když hlavní smysl má otázka „Co se ještě dá udělat?“.

Podstatné je, že existuje řada pasportů, že je to někde uložené celistvě.

Pasporty jsou udělané tak, jak bylo u SÚRPMO obvyklé. Obsahují dějiny jednotlivých staveb (topografií) psané s důrazem na možné stavební úpravy. Další části se zabývají stavebněhistorickým průzkumem. Před několika lety mi profesor Ivan Hlaváček o mostecké topografii sepsané Pavlem Zahradníkem důrazně sdělil: „Člověče! Víte, co je to topografie města? To je poklad! To musíte publikovat!“ Je nomže ani tohle není úplně jednoduché. Texty jako celek jsou dnes sekundárním pramenem, který je třeba uchovat bez jakýchkoli zásahů, tj. v digitalizované podobě. Dalším úkolem je zhodnocení mosteckého památkového fondu na úrovni dnešních znalostí.

Jako mladí jsme viděli film o transferu kostela v Mostě. Jistě jich muselo být i více?

Existují filmy týkající se starého Mostu, dokumenty, které točili přímo památkáři, o transferech, konkrétní věci... Dalo by se s tím dnes zacházet jako s pramenem, protože je tam vidět spousta ještě nezbouraných domů z té doby...

8

V Mostě a na Mostecku oficiálně působil především režisér František Lukáš, jehož dílem je i film o přesunu kostela. Mnohem bližší mi samozřejmě byla díla neoficiální, v první řadě mi v paměti uvízl film, který natočili Ferda Čermák s Heide Mannlovou. Starým Mostem a jeho krajinou prochází dvojice mosteckých herců Emma Černá a Stanislav Oubram. K tomu není žádný komentář, ale skvělá muzika z desky *Město Er* Michala Prokopa a skupiny Framus Five, která se v roce 1972 objevila i v prodejně gramofonových desek na I. náměstí v Mostě.

Říkali jsme si společně, že na Most se zapomnělo. Ale materiály tady evidentně jsou a je možné je publikovat. Kniha Matěje Spurného, mostecké číslo ZPP, ale i reakce na ně ukazují, že věc je pořád ještě živá a že lidé z oboru mají potřebu se k tématu vztahovat. To je důvod našeho rozhovoru a příslib do budoucna. Možná i upozornění, že to není jediné takové téma.

Potvrzuje se, že žádný závažný problém nelze uspat natrvalo, jednoho dne se tak či onak ožíví a znovu vyvstane. U starého Mostu právě tohle začíná platit, ožívuje se i zájem o devastované seve-

rozápadní Čechy jako celek. S velkou radostí tuto tendenci pozorují u našich studentů (přesněji – studentek), bez jejichž pomoci bychom s rozsáhlým nálezkovým fondem z Mostu nepohnuli. Před půlstoletím zaznívaly podivné protiargumenty („Most jako německé město“ atd.), které snad už definitivně zmizely z veřejné rozpravy. Věřme, že jde o tendenci, která bude jen a jen narůstat.

Článek vznikl v rámci výzkumného cíle Dějiny a teorie památkové péče, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury dlouhodobého rozvoje výzkumné organizace NPÚ (DKRVO).

Martin TOMÁŠEK; Stanislava KUČOVÁ

Stručný úvod k lakovým pracím na historickém nábytku v České republice

V evropském prostředí je již mnoho let patrný zvýšený zájem profesionálních badatelů, kurátorů i restaurátorů o specifickou skupinu historického mobiliáře, konkrétně o lakové práce. Pod tento pojem se obvykle shrnují jak lakové práce původem z Dálného východu – ze zemí, jako jsou například Barma, Vietnam, Čína, Korea a Japonsko –, tak i evropské nápodoby orientálních lakových technik, které proslavily zejména francouzské, anglické, nizozemské nebo pruské dílny a autory. Celkem nedávno, mezi lety 2004–2008, vzbudil velkou pozornost zejména projekt restaurování tzv. Mazarinovy truhly¹ – jednoho z nejhodnotnějších příkladů japonské lakové práce z druhé poloviny 17. století, která se vzápětí po svém vzniku dostala na evropský kontinent. Projekt restaurování tohoto vzácného předmětu realizovalo konzervátorské pracoviště v londýnském Victoria and Albert Museum.² Vedle Velké Británie – zastoupené především již zmíněným prestižním pracovištěm londýnského Victoria and Albert Museum – budí lakované předměty neméně zájem také v sousedním Německu. V Münsteru dokonce nalezneme instituci, jež se přímo na lakované uměleckořemeslné předměty a kusy mobiliáře specializuje – je jí Museum für Lackkunst vedené Dr. Monikou Kopplin (pracoviště je součástí agrochemického koncernu BASF). Lakované objekty, technologie lakových prací i jejich restaurování jsou tedy na západ od našich hranic předmětem intenzivního odborného zájmu, a to nejen mezi konzervátory a restaurátory, ale také mezi uměleckými historiky, kurátory a odborníky z oboru památkové péče.

Tento text si klade za cíl přiblížit čtenáři u nás zatím zcela okrajovou problematiku z oblasti restaurování a konzervování historického mobiliáře a prezentuje zde drobný zlomek doposud sebraného

materiálu o lakových pracích na našem území tak, aby nastínil technologickou pestrost, s níž se budou pracovníci muzeí, památkové péče i odborníci v privátním sektoru potýkat při řešení problémů souvisejících s lakovanými objekty ve sbírkách v České republice. Vychází přitom z materiálu, který autor sebral během svého od roku 2013 stále probíhajícího technologického výzkumu.

Výzkum lakových prací v České republice

V České republice je téma lakových prací dlouhodobě opomíjeno a nebyť publikací Filipa Suchomela,³ neexistovala by prakticky žádná významnější literatura věnující se tuzemskému materiálu.⁴ Téměř naprostá absence primárního výzkumu je výrazným limitujícím faktorem našich možností poznat, rozlišit a účinně chránit tyto specifické produkty vysoce specializovaného, odborného a technologicky komplikovaného uměleckého řemesla. Technologickým povrchových úprav historického nábytku, které s problematikou nápodob a variací na orientální lakové práce úzce souvisí, rovněž nebyla v tuzemsku věnována valná pozornost. Jistou publikační činnost vyvíjel v tomto směru Ludvík Losos, který se zároveň pokusil o větší soubornou publikaci na téma restaurování nábytku.⁵ Přesto lze konstatovat, že v českém prostředí se nikdo problematikou lakových prací z technologického hlediska soustavně nezabývá a i v rámci ostatních specializací se jedná o záležitost v našem prostředí zcela okrajovou. Výjimku představuje v tomto směru pouze Anna Čumlivská z Vysoké školy uměleckořemeslné a především její nedávno vydaná publikace o technologiích japonského laku.⁶ K nevalné úrovni vědomostí zejména o nápodobách orientálních laků evropské provenience v neposlední řadě jistě přispívá i fakt, že v České republice se na rozdíl od Německa nenachází žádné pracoviště, které by se systematicky problematice historického nábytku a péče o něj věnovalo. Snaze o dosažení alespoň mírného pokroku na tomto poli rovněž nepřispívá zřetelná vnitřní rivalita a animozity uvnitř restaurátorské komunity.

Výzkum lakových prací na historickém nábytku je tedy v České republice ve zcela počáteční fázi. To platí stejnou měrou také pro výzkum nápodob orientálních lakových prací nebo jejich variací, tedy pro téma, v němž jsou obsaženy nejkomplicovanější lakové kompozice, nejsložitější technologie přípravy těchto kompozic a nejkomplicovanější technologie nanášení lakových souvrství. Jistý příslib do budoucna naznačila až nedávná mezinárodní konfe-

■ Poznámky

1 Více o projektu restaurování Mazarinovy truhly viz <http://www.vam.ac.uk/page/c/conservation-of-the-mazarin-chest/>, vyhledáno 18. 6. 2019.

1

Obr. 1. Paraván ze státního zámku v Rájci nad Svitavou, inv. č. RA03064. Foto: archiv autora.

2 V této prestižní instituci v ateliéru konzervování nábytku měl také autor tohoto textu jako první český restaurátor čest absolvovat pracovní stáž na počátku roku 2018.

3 Filip Suchomel, A Unique Lacquer Casket with Tea Utensils, Formerly the Property of Empress Maria Theresa, *Umění* LIX, 2011, č. 6, s. 480–487. – Idem, Japanese Lacquerware in the Czech Collections, *Oriental Art* LV, 2005, č. 1, s. 109–121. – Idem, Japanese Lacquerware from the Main Czech Collections from the 17th and 18th Centuries, Part II, In *The Role of Urushi in International Exchange*. Tokyo 2005, s. 47–61. – Idem – Marcela Suchomelová, *Plocha zrozená k dekoru, Japonské umění laku 16. až 19. století*, Praha 2002. – Idem, Masterpieces of 17th and 18th Century. Japanese Export Lacquerware in the Czech Collections. *Orientations* 32, č. 5 (květen 2001), s. 59–66. – Idem, Early Examples of Japanese Export Lacquerware in Czech Collections, In: *Ostasiatische und europäische Lacktechniken*, ed. M. Kühnenthal, Munich 2000, s. 51–56. – Idem, *Japonské umění laku a jeho napodobeniny v českých sbírkách* (disertační práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2009.

4 Suchomelovo těžiště zájmu však spočívá ve výzkumu originálních asijských a zejména japonských lakových prací, které představují z hlediska počtu v českých mobiliářních fondech pouhou marginálii. Navíc pracuje výhradně umělekohistorickými metodami a technologická stránka věci je pro něj v podstatě okrajová.

5 Ludvík Losos, *Historický nábytek: konstrukce, údržba, restaurování*, Praha 2013.

6 Anna Čumlivská, *Manuál japonského laku*, Praha 2006.